

ארבעה ראשי שנים. מלמדים. רגילים היו למנות זמן שטרומיהס לשנות המלך משה שעמד זה המלך כדאמרין במסכת גיטין (ד' פ). משום שלום מלכות וקצבו חכמים אחד בניסן לתחלת שנתו ואפילו עמד משגיג ניסן ויתחילו למנות לו שנה שניה: **ולרגלים**. מפרש בגמרא (ד' ע"ג): **למעשר בהמה**. שאין מעשרין מן הנוגלים בשנה זו על הנוגלים בחצירתה לכתוב (דברים יד) עשר מעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה ואמר מר בצבורות



ארבעה

ראשי שנים הם (א) באחד בניסן ר"ה למלכים ולרגלים (ב) באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה ר' אלעזר ור"ש אומרים (ג) באחד בתשרי. באחד בתשרי ראש השנה לשנים בולשמיטין: ולויבולות: ולנטיעה: ולירקות (ד) באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי בית הלל אומרים ובהמשה עשר בו: **גמ'** (ה) למלכים למאי הלכתא אמר רב חסדא לשטרות דתנן וישטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין תנו רבנן מלך שעמד בעשרים ותשעה באדר כיון שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה ואם לא עמד אלא באחד בניסן אין מונין לו שנה עד שיגיע ניסן אחר אמר כיון שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה הא

ארבעה ראשי שנים הן. ככל דוכתי תני הן כדאשכחן הכא וזכ"ק דחולין (ד' ע"ג): א' פגימות הן וזכ"ק אין מעמידין (ע"ג ד' ג.) א' ינות הן וזכ"ק כל הללמים (סס ד' מו): א' צמים הן א' אצנים הן א' אילנות הן אכל צריש צ"ק (ד' ב. ושס) תני ארבעה אצות מניקין ולא תני הן משום דקאי אצתריה כלומר ארבעה אצות מניקין הללו לא ראי זה כראי זה ומדע דבגמרא צמנייא דרבי חייל ורבי אושעיא תני הן (י' ט):

למלכים. פי' בקונטרס משום שלום מלכות ואינו דהכא למלכי ישראל קמיירי ודוקא גבי גיטין אמרינן הכי פרק הורק (גיטין ד' פ. ושס) אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין משום שלום מלכות וגבי גיטין פסולין ודאי אפי' מלכות שאינה הוגנת כמלכות מדי ויון אכל מתני' דהכא פירוש לשטרות וזכ"ק דע"ג (ד' י.) אמרינן דבגולה אין מונין (א) אלא למלכי יון בלבד ומסקינן נמי התם דלמלכים דהכא למלכי ישראל וכן אמרינן לקמן (ד' ג.) בגמרא לא שנו אלא למלכי ישראל אכל למלכי אומות העולם משערי מניין וזכ"ק לפרש דאין צריך לומר מניין אלא בגט אשה לפי שהוא דבר גדול ומילתא דחשיבות לפי שעל ידי גט מותרת לכל אדם ומשערי משאך שטרות:

לשטרות. דתנן שטרי חוב המוקדמים. פירש בקונטרס שאם לא קבעו יום לתחילת שנת המלך אלא לכל מלך לפי מה שעמד פעמים שאין להבחין כגון אם כתוב בו בכסליו בשנה שלישיית וזכ"ק עדים ואמרו כשחתמו לא ראינו שהלואה אלא הלוה אמר לנו חתמו כאותה ששינוי כותבין שטר ללוה אע"פ שאין המלוה עמו ואין לנו יודעין אם הלוה קודם לכן או אחר כך אכל ראינו שהלוה בתמוז שנת שלש למלך ואם אין הדיינין יודעין צאייה חדש עמד המלך אין להבחין אם תמוז קודם לכסליו ואם כסליו קודם לתמוז אם שנתו מתחלת בין תמוז לכסליו נמצא כסליו קודם לתמוז בכל שנותיו ואם עמד בין כסליו לתמוז נמצא תמוז קודם לכסליו בכל שנותיו ועכשיו שקבעו ניסן ר"ה לעולם תמוז קודם לכסליו וצריך לפרש שהיה המלוה והלוה שהלוה אחת היא דאי לאו הכי מנא ידעי והשתא משמע לפי הקונטרס מספק היינו חושבין אותו מוקדם אי לאו דקבעו ניסן ר"ה שע"כ כן אנו יודעין בו שהוא מאוחר ואי אפשר לומר כן דאין לנו לפסול שום שטר מספק כדמוכח צריש אחד דיני ממונות (פסחדין ד' ג. ושס) דקאמר שטר שזמנו כתוב באחד בניסן צמטיעה וזכ"ק עדים ואמרו היאך תחם מעידים על שטר זה והלא צאוחו יום עמנו הייתם שטר כשר ועדיו כשרים חיישינן שנתא אחריו וכתבוהו הרי שאלו מולין להכשיר מספק וכן בגט פשוט (צ"ג ד' קעא. ושס) דקאמר שטר שזמנו כתוב בשנת או צ"י בתשרי כשר

שאינו אומר אחריו וכתבוהו ומיהו יכול לפרש פירוש איפכא שפרש שכתוב בשנת א' היתה המלוה והייתי מכשיר מספק וע"י שקבעו בניסן ר"ה אנו יודעין שהוא מוקדם ולעולם תמוז קודם לכסליו ומיהו עיקר פירושו תימיה גדולה שעשו תקנה פן ישכחו כל העולם מתי עמד המלך וכן סופר שכותב כל היום שטרות האין ישכחו ועוד דא"כ היו מני' למימר דנפקא מינה טובא לכל שטרות שלא ידעו מה לכתוב בו ביום דאין יודעין מתי מתחלת שנת המלך ועוד דכי האי גוונא לאו מוקדם לאצ"י דאמר בפ"ק דצ"מ (ד' יג. ושס) עדיו בתמוזי וכן לו ולרב אסי דפליג עליה למה הוצרכו לעשות תקנה זו הא אמרינן אין כותבין שטר ללוה אצ"כ מלוה עמו אלא בשטרי דנקאה ונראה דנפקא מינה לשטרי חוב (ה) המוקדמין היינו כגון אם עמד המלך באחד בניסן בשנה ראשונה למלך ונמצא שטר זה מוקדם ויסבור דאשתקד עמד המלך בשנים בניסן דעביד איניש יומא ויכתוב באחד בניסן בשנה ראשונה למלך ונמצא שטר זה מוקדם שנה שלימה שהיא שנה שניה וכתוב ראשונה ונמצא צ"ד טורפין מן הלקוחות של שנה זו שלא כדין אכל עכשיו שקבעו ניסן ר"ה מו לא אחי לדי תקלה דאפי' עמד בכ"ט באדר בשנה ראשונה למלך כשיגיע כ"ט אחר יטעה הסופר ביום אחד ויסבור שעמד באחד בניסן ויכתוב עכשיו בכ"ט באדר (בשנה ראשונה למלך) ונמצא מוקדם שנה שלימה לאו פירכא היא דכשעמד בכ"ט באדר מיד שיגיע לאחד בניסן מתחיל למנות שנה שניה ויודע הסופר שכל השנה כתב בכל השטרות שנה שניה הלא כך לא טעי ויש שיטה אחרת צירושלמי בין מ"ד מניסן מניין בין מ"ד מתשרי מניין מה צייניהן א"ר יצחק שטרות יוצאות צייניהן לזה באצ"י וכתב ציה שנה שניה למלכות מכה מכירה צמחשון וכתב בו שנה שניה למלכות מ"ד מניסן מניין מלוה קדמאה מ"ד מתשרי מניין מכירה קדמאה ומילתא אחרתיה היא ולא אחי לפרושי מאי טעמא קבעו ניסן ראש השנה: **שטרי** חוב המוקדמין: **פסולין**. בשלהי אחזה נשך (צ"מ ד' עב. ושס) פי' בקונטרס פסולין לגבי משעבדי אכל מצני חרי גבי ולא יתכן וכמו שפירשנו חס (ד"ה שטר):

אחי אומר אחריו וכתבוהו ומיהו יכול לפרש פירוש איפכא שפרש שכתוב בשנת א' היתה המלוה והייתי מכשיר מספק וע"י שקבעו בניסן ר"ה אנו יודעין שהוא מוקדם ולעולם תמוז קודם לכסליו ומיהו עיקר פירושו תימיה גדולה שעשו תקנה פן ישכחו כל העולם מתי עמד המלך וכן סופר שכותב כל היום שטרות האין ישכחו ועוד דא"כ היו מני' למימר דנפקא מינה טובא לכל שטרות שלא ידעו מה לכתוב בו ביום דאין יודעין מתי מתחלת שנת המלך ועוד דכי האי גוונא לאו מוקדם לאצ"י דאמר בפ"ק דצ"מ (ד' יג. ושס) עדיו בתמוזי וכן לו ולרב אסי דפליג עליה למה הוצרכו לעשות תקנה זו הא אמרינן אין כותבין שטר ללוה אצ"כ מלוה עמו אלא בשטרי דנקאה ונראה דנפקא מינה לשטרי חוב (ה) המוקדמין היינו כגון אם עמד המלך באחד בניסן בשנה ראשונה למלך ונמצא שטר זה מוקדם ויסבור דאשתקד עמד המלך בשנים בניסן דעביד איניש יומא ויכתוב באחד בניסן בשנה ראשונה למלך ונמצא שטר זה מוקדם שנה שלימה שהיא שנה שניה וכתוב ראשונה ונמצא צ"ד טורפין מן הלקוחות של שנה זו שלא כדין אכל עכשיו שקבעו ניסן ר"ה מו לא אחי לדי תקלה דאפי' עמד בכ"ט באדר בשנה ראשונה למלך כשיגיע כ"ט אחר יטעה הסופר ביום אחד ויסבור שעמד באחד בניסן ויכתוב עכשיו בכ"ט באדר (בשנה ראשונה למלך) ונמצא מוקדם שנה שלימה לאו פירכא היא דכשעמד בכ"ט באדר מיד שיגיע לאחד בניסן מתחיל למנות שנה שניה ויודע הסופר שכל השנה כתב בכל השטרות שנה שניה הלא כך לא טעי ויש שיטה אחרת צירושלמי בין מ"ד מניסן מניין בין מ"ד מתשרי מניין מה צייניהן א"ר יצחק שטרות יוצאות צייניהן לזה באצ"י וכתב ציה שנה שניה למלכות מכה מכירה צמחשון וכתב בו שנה שניה למלכות מ"ד מניסן מניין מלוה קדמאה מ"ד מתשרי מניין מכירה קדמאה ומילתא אחרתיה היא ולא אחי לפרושי מאי טעמא קבעו ניסן ראש השנה: **שטרי** חוב המוקדמין: **פסולין**. בשלהי אחזה נשך (צ"מ ד' עב. ושס) פי' בקונטרס פסולין לגבי משעבדי אכל מצני חרי גבי ולא יתכן וכמו שפירשנו חס (ד"ה שטר):

אחי אומר אחריו וכתבוהו ומיהו יכול לפרש פירוש איפכא שפרש שכתוב בשנת א' היתה המלוה והייתי מכשיר מספק וע"י שקבעו בניסן ר"ה אנו יודעין שהוא מוקדם ולעולם תמוז קודם לכסליו ומיהו עיקר פירושו תימיה גדולה שעשו תקנה פן ישכחו כל העולם מתי עמד המלך וכן סופר שכותב כל היום שטרות האין ישכחו ועוד דא"כ היו מני' למימר דנפקא מינה טובא לכל שטרות שלא ידעו מה לכתוב בו ביום דאין יודעין מתי מתחלת שנת המלך ועוד דכי האי גוונא לאו מוקדם לאצ"י דאמר בפ"ק דצ"מ (ד' יג. ושס) עדיו בתמוזי וכן לו ולרב אסי דפליג עליה למה הוצרכו לעשות תקנה זו הא אמרינן אין כותבין שטר ללוה אצ"כ מלוה עמו אלא בשטרי דנקאה ונראה דנפקא מינה לשטרי חוב (ה) המוקדמין היינו כגון אם עמד המלך באחד בניסן בשנה ראשונה למלך ונמצא שטר זה מוקדם ויסבור דאשתקד עמד המלך בשנים בניסן דעביד איניש יומא ויכתוב באחד בניסן בשנה ראשונה למלך ונמצא שטר זה מוקדם שנה שלימה שהיא שנה שניה וכתוב ראשונה ונמצא צ"ד טורפין מן הלקוחות של שנה זו שלא כדין אכל עכשיו שקבעו ניסן ר"ה מו לא אחי לדי תקלה דאפי' עמד בכ"ט באדר בשנה ראשונה למלך כשיגיע כ"ט אחר יטעה הסופר ביום אחד ויסבור שעמד באחד בניסן ויכתוב עכשיו בכ"ט באדר (בשנה ראשונה למלך) ונמצא מוקדם שנה שלימה לאו פירכא היא דכשעמד בכ"ט באדר מיד שיגיע לאחד בניסן מתחיל למנות שנה שניה ויודע הסופר שכל השנה כתב בכל השטרות שנה שניה הלא כך לא טעי ויש שיטה אחרת צירושלמי בין מ"ד מניסן מניין בין מ"ד מתשרי מניין מה צייניהן א"ר יצחק שטרות יוצאות צייניהן לזה באצ"י וכתב ציה שנה שניה למלכות מכה מכירה צמחשון וכתב בו שנה שניה למלכות מ"ד מניסן מניין מלוה קדמאה מ"ד מתשרי מניין מכירה קדמאה ומילתא אחרתיה היא ולא אחי לפרושי מאי טעמא קבעו ניסן ראש השנה: **שטרי** חוב המוקדמין: **פסולין**. בשלהי אחזה נשך (צ"מ ד' עב. ושס) פי' בקונטרס פסולין לגבי משעבדי אכל מצני חרי גבי ולא יתכן וכמו שפירשנו חס (ד"ה שטר):

אחי אומר אחריו וכתבוהו ומיהו יכול לפרש פירוש איפכא שפרש שכתוב בשנת א' היתה המלוה והייתי מכשיר מספק וע"י שקבעו בניסן ר"ה אנו יודעין שהוא מוקדם ולעולם תמוז קודם לכסליו ומיהו עיקר פירושו תימיה גדולה שעשו תקנה פן ישכחו כל העולם מתי עמד המלך וכן סופר שכותב כל היום שטרות האין ישכחו ועוד דא"כ היו מני' למימר דנפקא מינה טובא לכל שטרות שלא ידעו מה לכתוב בו ביום דאין יודעין מתי מתחלת שנת המלך ועוד דכי האי גוונא לאו מוקדם לאצ"י דאמר בפ"ק דצ"מ (ד' יג. ושס) עדיו בתמוזי וכן לו ולרב אסי דפליג עליה למה הוצרכו לעשות תקנה זו הא אמרינן אין כותבין שטר ללוה אצ"כ מלוה עמו אלא בשטרי דנקאה ונראה דנפקא מינה לשטרי חוב (ה) המוקדמין היינו כגון אם עמד המלך באחד בניסן בשנה ראשונה למלך ונמצא שטר זה מוקדם ויסבור דאשתקד עמד המלך בשנים בניסן דעביד איניש יומא ויכתוב באחד בניסן בשנה ראשונה למלך ונמצא שטר זה מוקדם שנה שלימה שהיא שנה שניה וכתוב ראשונה ונמצא צ"ד טורפין מן הלקוחות של שנה זו שלא כדין אכל עכשיו שקבעו ניסן ר"ה מו לא אחי לדי תקלה דאפי' עמד בכ"ט באדר בשנה ראשונה למלך כשיגיע כ"ט אחר יטעה הסופר ביום אחד ויסבור שעמד באחד בניסן ויכתוב עכשיו בכ"ט באדר (בשנה ראשונה למלך) ונמצא מוקדם שנה שלימה לאו פירכא היא דכשעמד בכ"ט באדר מיד שיגיע לאחד בניסן מתחיל למנות שנה שניה ויודע הסופר שכל השנה כתב בכל השטרות שנה שניה הלא כך לא טעי ויש שיטה אחרת צירושלמי בין מ"ד מניסן מניין בין מ"ד מתשרי מניין מה צייניהן א"ר יצחק שטרות יוצאות צייניהן לזה באצ"י וכתב ציה שנה שניה למלכות מכה מכירה צמחשון וכתב בו שנה שניה למלכות מ"ד מניסן מניין מלוה קדמאה מ"ד מתשרי מניין מכירה קדמאה ומילתא אחרתיה היא ולא אחי לפרושי מאי טעמא קבעו ניסן ראש השנה: **שטרי** חוב המוקדמין: **פסולין**. בשלהי אחזה נשך (צ"מ ד' עב. ושס) פי' בקונטרס פסולין לגבי משעבדי אכל מצני חרי גבי ולא יתכן וכמו שפירשנו חס (ד"ה שטר):

א א מיי פ"ו מהל' כבוד הלכה ו סמג עשין יב: ב ב ג מיי פ"ד מהל' שמיטין ה ט ופי' ה' ד סמג עשין קמו ולאין קמח: ד ד מיי פ"ט מהל' מעשר שני ה' ס סמג עשין קלו טו ט"ע י"ד סימן רלד סעיף ד: ה ה ו מיי שס פ"א ה' צ ופי' מהל' תרומות ה' יא סמג עשין קלו טו ט"ע י"ד סימן שלא סעיף ז וסעיף קזה: ו ז מיי פ"ג מהל' מילה ולה ה' א סמג עשין זד טו ט"ע ח"מ סימן מג סעיף ז: ח ח מיי שס הלכה צ וטו ט"ע שס סעיף יב ויג:

רבינו הגנאל

ארבעה ראשי שנים הן באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים. ואמרין למלכים לביא הילכתא בעינן למידע ראש השנה שלהן. אמר רב חסדא לשטרות, כלומר כיון שזמן השטרות למניין שנות המלכים מניין, כדאמרי בשנת כך וכך לביא המלך, בשנת כך וכך ליתונן בהן גדול, צריכין אנו לידע ראש השנה שלהן איהו יום ואיהו חודש הוה, שאם יצא לפנינו שטר ידעיים כמה שנים יש לו, ומאותו הזמן שנכתב השטר נשתעבדו לו כל הנכסים של לוה, ואם מכה מנסכי אחרי כן, בעל חוב בא וטרף ומוציא מידין, וכיון שראש השנה אחר השלום השנה, וכסדר הוה מניין והולכין, וכן שני שטרות היוצאין על אדם אחד, מן הזמן של זה ושל זה מתברר איהו קודם, ולו משפט לטרף הנכסים קודם, ואם לזה אדם לחבירו עפות בניסן בשנת ה' לינאי המלך ויקדים נתברר בבית דין כי העדים הקדימו זמנו של אותו השטר פסול הוא, כדנתן בסוף מסכת שביעית שטרי חוב המוקדמין פסולין, דאחי למטרף לקוחות שלא כדין, אבל המאוחרין כשרין. מלך שעמד בכ"ט באדר כיון שהגיע יום אחד בניסן עלתה לו שנה. ודיקמא לן

הגהות הבי"ח

(א) רש"י ד"ה שטרי חוב המוקדמין כי (ולא יטרוף אפי' ובי' עד מן המשוועדים) חז"ל ויצי' מדברי תוס' משמע אלא היה לפניהם לשון או צפי' כש"י: (ב) בא"ד בין תמוז לכסליו שלאחריו נמצא: (ג) תוס' ד"ה למלכים וכי' דבגולה אין מניין. י"ב פי' לשטרות אין מניין: (ד) ד"ה לשטרות וכי' ונראה דנפקא מינה לשטרי חוב. י"ב ויש להקשות מעמידי לא פי' תוס' דרך זה על פי פירשי' בטעות הדיינין דנפקא מינה כגון שעמד המלך בא' בניסן והלואה היתה בא' בניסן כשה שלישיית דשטר מאוחר הוא והדיינין יטעו ביום א' ויסבירו שהמלך עמד בב' בניסן ונמצא דא' בניסן הוא שנה שלישיית שהיה לו מוקדם ושטר מוקדם הוא וי"ל דאם כן לאחד שחקו דריח ניסן ר"ה למלכים נמי ארכא למיחש לנטעות הדיינין דאם עמד המלך ברי"ח ניסן וכמינת השטר בקוף שנה יבטיח באחד בשנה הראשונה ועדים מעידים שהלואה היתה עששו בכסליו לפני אדר דשטר מאוחר הוא ויטעו הדיינין ביום א' ויסבירו שהמלך עמד בב' בניסן באדר ומיד שיגיע ניסן מתחיל אנה שניה ונמצא שמינת השטר בכ"ט באדר בשנה ראשונה היתה מקמי ההלואה שבכסליו שהיא שנה שניה אכל לפי דלא חיישינן לנטעות של סופר יתחא:

מוסף רש"י

באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה. דאוחן שנילו קודם לכן אין נכנסין ליד המעשר עם אחיך שיוצאו מכאן ואיך, משום דהיי' ויטעו (בבבבבב): חסדא דכל אמת דקאי מלכא ממי שניה אדר טלקא ליה שנתא וניסן ריש שנתא תנינא למיכתב בשטרי (ע"ג ג.) שטרי חוב המוקדמין. י"ב קודם המלוה (סנהדרין יב.) שכתבו ביום ט"ו בניסן וכתבו בתוך השטר באחד בניסן (רשב"ם ב"ב קנח.) פסולין. דבעי למטרף לקוחות מומן הכתוב בו ועדיין לא הוה. ושטר הנקוחות קודם למלוה זה מוצא שטרו הוא קודם והוא שקר (ב"ב עב.) וקניסין הימא אטו אכורא ופסול אפילו מומן שני (סנהדרין יב.) ואינו מן המאוחר למלוה ואפילו מן המאוחר להמלוה ודלא כאצ"י דלמ"ח (צ"מ ג.) עדיו בתמוזי וכן לו (רשב"ם ב"ב קנח.) ומיהו אם ההלואה היתה באחד בניסן בשטר על שטר מוקדם כשר (שם ע"ב פ"ב ט"ז קעב.) והמאוחרין אנו יודעים במלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן (סנהדרין יב.) דמעליה היא דקא ממיל ליה לשיעורא עד השתא (שם) כמבואר באחד בניסן וכתבו בתוך השטר באחד באצ"י, וכל שכן אם לזה בניסן ולא נכתב עד אחר נכתב, שהרי ממיל לו שעמד על חסדא שבער (רשב"ם ב"ב קעא.).